

علی اصغر سیدآبادی

۱
ماه بر ترک
دو چرخه

گزیده شعر فارسی برای نوجوانان
از اولین شعرها تا امروز

فهرست

- ۱۱..... مقدمه
- ۱۵..... چه جوری شعر بخوانیم؟
- ۱۷..... شکل ظاهری شعر و خواندن
- ۲۱..... کلمات آسیب‌دیده
- ۲۵..... فهرست شعرهای آسان‌تر
- ۴۹..... فصل اول: تولد شعر فارسی
بوی جوی مولیان آید همی
- ۷۱..... فصل دوم: شاهنامه‌سرایی
که ایران جو باغی است خرم‌بهار
- ۹۳..... فصل سوم: شعر درباری
فسانه گشت و کهن شد حدیث اسکندر
- ۱۱۳..... فصل چهارم: اعتراض به شعر درباری
به نظم اندر آری دروغ و طمع را
- ۱۳۷..... فصل پنجم: رونق شعر عرفانی به جای شعر درباری
ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی

- فصل هجدهم: شعر مبارزه ۸۶۹
سلام بر سپیده ناپیدا
- فصل نوزدهم: فصل سکوت، فصل فریاد ۹۰۳
فریادهای خسته سر بر اوج می‌زد
- فصل بیستم: شعر و تجربه ۱۰۱۳
نیلوفر کنار چوبه اعدام گل نداد
- فصل بیست و یکم: فصل تنوع ۱۱۱۹
حتا تو هم خسته شدی از این شعر!
- کتاب‌شناسی شاعران معاصر ۱۱۹۷
- فرهنگ کوچک واژگان شعر ۱۲۵۱
- با بزرگ‌ترها، در باره روش کار و چیزهای دیگر ۱۲۶۹
- منابع ۱۲۸۹

- فصل ششم: گسترش شعر در ایران ۱۴۹
باغبانی بنفشه می‌بوید
- فصل هفتم: امپراتوری داستان‌سرایان ۱۹۱
که بر کاغذ جواهر دانه افشانند
- فصل هشتم: پناه بر عشق ۲۱۷
نوبت عاشقی است یک چندی
- فصل نهم: مثل دو درخت در کویر ۲۸۳
ندیدم خوش‌تر از شعر تو حافظ
- فصل دهم: شعر تقلیدی ۳۲۵
در آن چمن که تو دیدی، گلی به بار نماند
- فصل یازدهم: شعر هندی - ایرانی ۳۵۹
چون جرس آوازه‌های در کاروان داریم ما
- فصل دوازدهم: شعر بازگشت به گذشته ۴۱۵
اندر پناه شاهی از این انقلاب‌ها
- فصل سیزدهم: حمله به شعر قدیم ۴۸۱
دل هوس سبزه و صحرا ندارد
- فصل چهاردهم: در آستانه ۵۳۳
تو را من چشم در راهم
- فصل پانزدهم: پیروان نیمای اول و نیمای دوم ۵۶۷
قاصدک! هان، چه خبر آوردی؟
- فصل شانزدهم: عبور از نیما ۶۶۵
به آفتاب سلامی دوباره خواهم داد
- فصل هفدهم: شعر متعهد، شعر غیر متعهد ۷۲۹
نیلوفر کنار چوبه اعدام گل نداد

مقدمه

چند کلمه برای این که ترست از خواندن این کتاب چندجلدی بریزد.

دوست داشتم این کتاب برعکس بود، یعنی فصل آخرش اول بود و فصل اولش آخر. دلم می‌خواست از شعرهای امروز شروع می‌کردی و می‌رفتی عقب، به نظرم این جوری بهتر بود، اما به خاطر این که شاید در آینده فصل‌هایی به آن اضافه شود، از این کار صرف‌نظر کردم، اما تو می‌توانی از جلد آخر شروع کنی و بخوانی. گفتم بخوانی و فکر می‌کنم این کتاب، با این همه صفحه که دارد، چشمت را می‌ترساند. فکر کردم چند خطی بنویسم، شاید ترست بریزد، البته اگر ترسیده باشی.

راستش این کتاب، کتاب درسی نیست که بخواهی از اول شروع کنی و بروی آخر یا از آخر شروع کنی و بیایی اولش. شاید دلت نخواهد این مقدمه‌ها و نوشته‌های اول و آخر را بخوانی و بخواهی یکراست بروی سراغ شعرها. شاید از شعرهایی خوشت نیاید و از شعرهایی بیش‌تر خوشت بیاید. من هم که لابلای کلی کتاب گشته‌ام و این شعرها را انتخاب کرده‌ام، بعضی از شعرهایش را خیلی دوست دارم، بعضی را کم‌تر و بعضی دیگر را اصلاً دوست ندارم. یعنی اگر بنا بود شعرها را فقط به سلیقه خودم انتخاب کنم، کتاب چیز دیگری می‌شد، شاید صفحه‌هایش هم کم‌تر می‌شد. تو می‌توانی از هر جای آن باز کنی و شعرهایی را که خوشت می‌آید، بخوانی و لذت ببری.

مطمئنم در این کتاب شعرهایی پیدا می‌کنی که قبلاً نخوانده باشی و از آن‌ها لذت ببری، اما این، همه کاری نبود که خواستام انجام دهم. می‌خواستم در این کتاب همه دوره‌های شعر فارسی را بررسی کنم و بگویم شعر فارسی در طول عمرش با چه اتفاق‌هایی روبرو بوده است. برای نشان دادن این سرگذشت، هم در آغاز فصل‌ها چند صفحه‌ای نوشته‌ام و هم شعرهایی از شاعران همه دوره‌ها انتخاب کرده‌ام و هم در انتخاب شعرها به این موضوع دقت کرده‌ام.

از این مهم‌تر، چه از شعر خوشمان بیاید و چه خوشمان نیاید، شعر در ایران از مهم‌ترین نوشته‌هایی است که نشان می‌دهد ایرانیان در طول تاریخ چگونه فکر می‌کرده‌اند. اگر بخواهی فقط به لذت بردن از شعرها بسنده نکنی، فکر می‌کنم، پشت سرهم خواندن این شعرها از اول به آخر یا برعکس از آخر به اول، دید کلی به تو می‌دهد که بینی ما ایرانیان در طول تاریخ چه در سر داشته‌ایم و الان چه در سر داریم، قبلاً چگونه فکر می‌کردیم و الان چگونه فکر می‌کنیم.

البته شعر قدیم بیش‌تر این را نشان می‌دهد تا شعر امروز. شعر امروز شخصی‌تر شده و بیش‌تر حال و هوای گوینده‌اش را نشان می‌دهد، هر چند که کنار هم قرار گرفتن شعرهایی از آدم‌های مختلف باز هم می‌تواند تصویری باشد از آنچه در سر داریم.

اگر چنین قصدی نداشتیم، نیازی به انتخاب بعضی از شعرها نبود، همچنین نیازی نبود شعرها را بر اساس فصل‌بندی‌های خاصی بخوانیم یا در آغاز فصل‌ها هم چیزی بنویسم. در آن صورت می‌توانستم با حذف فصل‌بندی، نوشته‌های آغاز فصل و برخی از شعرها، برگزیده‌ای از بهترین شعرهای فارسی منتشر کنم که بدون دردسر قابل خواندن و فهمیدن باشد.

سعی کرده‌ام در انتخاب شعر، حواسم باشد شعرهایی انتخاب کنم که کلمات سخت کم‌تری داشته باشد و نیازی به معنی کردن کلمات نباشد، اما با همه کوشش‌ها ناچار شده‌ام گاهی کلمات را معنی کنم. با این همه در کتاب، شعرهایی هست که برای لذت بردن از آن نیازی به

معنی کردن لغت‌های زیادی نیست؛ شعرهای آسان و زیبا. در آغاز کتاب فهرستی از این شعرها آورده‌ام که اگر خواستید، تنها به خواندن شعرهایی که از آن لذت می‌برید هم اکتفا کنید، دست خالی از این گشت و گذار برنگردید. با این همه توصیه می‌کنم بعد از خواندن این شعرها، دوباره به این باغ برگردید و دقیق‌تر بگردید، شاید چیزهای دیگری هم باشد. در گردش بعدی یادتان باشد کتاب را یا از اول یا از آخر شروع کنید و فصل به فصل جلو بروید تا ببینید ما ایرانیان در طول تاریخ چگونه بوده‌ایم و چگونه تغییر کرده‌ایم و بعد به آینده فکر کنید که چگونه فکرهای امروز ما تغییر پیدا می‌کند و به سال‌هایی فکر کنید که فرزندان و نوه‌های ما در آن زندگی می‌کنند و بعد فکر کنید که در آن روزگار چگونه شعرهایی را خواهند گفت و چگونه شعرهایی را خواهند خواند.

اگر شعرها را دوره به دوره کنار هم بخوانید، می‌بینید که نه تنها نگاه ما ایرانیان در طول تاریخ تغییرات زیادی داشته است، بلکه سلیقه شعریمان هم عوض شده است. هر دوره‌ای به شعرهایی عادت کرده‌ایم. الان هم هر کدام از ما به یک نوع شعر علاقه داریم و در واقع به خواندن آن شعرها عادت داریم. شاید این نگاه کمک کند سعی کنیم، گاهی عادت‌مان را تغییر بدهیم و ناخنکی هم به شعرهای دیگر بزنیم.